

Ræða Sigmundar Davíðs Gunnlaugssonar formanns Framsóknarflokksins á haustfundi miðstjórnar 22. nóvember 2014

Fundarstjórar, kæru félagar

Nú er liðið eitt og hálf ár frá því að við hittumst á miðstjórnarfundi til að staðfesta stjórnarsáttmálann. Þá var ég mjög bjartsýnn á tækifærin sem við stæðum frammi fyrir og þá vinnu sem framundan væri.

Þó hefði ég ekki getað talið raunhæft þá að aðeins einu og hálfu ári seinna væri búinn að nást sá árangur sem þó hefur náðst, og raunar algjör viðsnúningur á fjölmörgum sviðum, viðsnúningur sem mun gera okkur betur kleift að leysa úr þeim vanda sem eftir stendur og bæta hag allra í íslensku samfélagi.

Á innan við einu og hálfu ári er skuldaleiðréttingin komin til framkvæmda. - Mál sem við framsóknarmenn höfum barist fyrir frá því í upphafi árs 2009. Mál sem við töldum svo mikilvægt að við vorum reiðubúin til að gefa öðrum flokkum tækifæri til að stjórna í minnihlutastjórn gegn því skilyrði að ráðist yrði í aðgerðina.

Við þekkjum hvernig fór með þau fyrirheit og um tíma leit út fyrir að einstöku tækifæri hefði endanlega verið kastað á glæ.

En með hjálp góðra manna tókst að gera það besta úr stöðunni sem hafði virst vonlaus um tíma. Með því stóðum við að öllu leiti við fyrirheit sem við gáfum fyrir síðustu kosningar, loforð sem andstæðingar okkar kölluðu stærsta kosningaloforð allra tíma.

Öllum heimilum með verðtryggð fasteignalán var með því veittur réttur á leiðréttingu vegna verðbólguáhrifa á árunum 2008 og 2009. Leiðréttingarhluti stjórnvalda nemur allri verðbólgu umfram 4,0% eða vikmörk verðbólgu markmiðs Seðlabankans.

Það er því leiðrétt fyrir öllu sem kallast gæti forsendubrestur og raunar töluvert meiru en reikna hefði mátt með miðað við meðaltalsverðbólgu. Við það bætist sá séreignasparnaður sem fólk getur nýtt til að lækka skuldir sínar eða safna fyrir húsnæði.

Aðgerðin mun hafa veruleg áhrif á stöðu stórs hluta íslenskra heimila og áhrifin verða langvarandi.

Til dæmis mun fólk sem tók 40 ára verðtryggð fasteignalán í aðdraganda fjármálahrunsins enn njóta góðs af aðgerðinni með lægri greiðslubyrði og auknum ráðstöfunartekjum árið 2046, og það í auknum mæli eftir því sem tíminn líður.

Það er kjarabót í meira en þrjátíu ár, og að minnsta kosti átta kjörtímabil.

Við lítum þó ekki svo á að með þessu sé verið að gefa fólki peninga heldur aðeins að rétta hlut þess á sanngjarnan hátt.

Þó er ánægjulegt að sjá að aðgerðin nýtist fyrst og fremst milli- og lágtekjufólki, dæmigerðum íslenskum fjölskyldum með dæmigerð lán.

Svo stór aðgerð nýtist svo samfélaginu öllu því að heimilin eru hornsteinn samfélagsins og efnahagslífsins. Ef hlutur heimilanna er réttur nýtist það efnahagslífinu öllu og samfélaginu öllu.

Það þýðir hins vegar ekki að litið verði framhjá stöðu þeirra sem ekki njóta aðgerðanna beint. Leiðréttingin gerir stjórnvöldum hins vegar auðveldara, ekki erfiðara, að bæta stöðu þeirra hópa.

Það hefur verið furðulegt að fylgjast með viðbrögðum stjórnarandstöðunnar við því að sjá fyrirheit ríkisstjórnarinnar verða að veruleika.

Frumvarp sem nær beint til stærri hóps en dæmi eru um í seinni tíð, hóps sem hafði sérstaklega verið sniðgenginn á undanförunum árum, er gagnrýnt fyrir að það nái ekki til allra! - Þá sé væntanlega betur heima setið en af stað farið.

Það er gagnrýnt að einhverjir sem hefðu komist af án leiðréttingar fái leiðréttingu og þá talið betra að allir fái ekkert.

Hvað fælist í því ef almennt ætti að fylgja slíkri stefnu?

Ef lögreglan finnur tapaða hluti á hún þá að byrja á því að spyrja eigandann að því hvort hann þurfi nokkuð á því að halda að endurheimta hlutinn.

Reiðhjólíð þitt fannst en áður en þú færð það aftur fer fram mat á því hvort þú þurfir á því að halda að endurheimta hjólíð eða hvort þú komist af án þess.

Furðulegust var þó að sjá tilraun til að gagnrýna það samtímis að aðgerðirnar kostuðu of mikið og of lítið og reyna, eins og í örvæntingu, að halda því fram enn eina ferðina að framsóknarmenn hefðu gert það að sérstöku markmiði að aðgerðin ætti að kosta 300 milljarða.

Við sem árum saman höfðum reynt í hverju viðtalinu og blaðagreininni eftir aðra að útskýra að þessi mikilvæga aðgerð væri ekki eins dýr og núverandi stjórnarandstöðuflokkar héldu fram.

Það er heldur langt til seilst að reyna að kalla það svik að við skulum hafa staðið við eigin loforð í stað þess að uppfylla rangfærslur andstæðinganna.

Svigrúmið margumrædda vegna uppgjörs slitabúa bankanna, sem eru í eigu kröfuhafanna margumræddu, er þegar byrjað að myndast með skattlagningu sem nemur tugum milljarða á ári og telja má líklegt að það dragi enn frekar til tíðinda í haftamálum áður en langt um líður.

Næstu dagar munu hins vegar að mestu snúast um fjárlagavinnuna sem nú er í fullum gangi

-og ég ætla að fara aðeins yfir stöðu þeirra mála,

en áður en að því kemur er ekki úr vegi að rifja upp hvernig staða efnahagsmála hefur þróast að öðru leyti nú þegar ríkisstjórnin hefur setið í eitt og hálf ár.

Hagvöxtur tók kipp þegar síðast liðið haust um leið og merkja mátti aukna bjartsýni og trú á að ný stefna gerði fólki og fyrirtækjum óhætt að fjárfesta. –Óhætt væri orðið að líta til framtíðar, skipueggja og byggja upp.

Hagvöxtur á síðasta ári varð því mun meiri en spáð hafði verið eða 3,3%. Gert er ráð fyrir sambærilegum vexti á þessu ári og enn meiri á því næsta. Þetta gerist á sama tíma og stöðnun ríkir í Evrópu og efnahagshorfur er dökkar á evrusvæðinu.

Atvinnuleysi á Íslandi er með því minnsta í Evrópu eða um 3%. Um 6.000 ný heils-ársstörf hafa orðið til frá því að ný ríkisstjórn tók við eftir stöðnun árána á undan.

Þrátt fyrir vöxt og aukna fjárfestingu hefur verðbólga haldist lág lengur en sést hefur í meira en áratug og af því leiðir, það sem skiptir kannski mestu máli, kaupmáttur hefur aukist um 4,3% síðast liðið ár og við stöndum frammi fyrir því tækifæri til að halda áfram að auka kaupmáttinn.

Vísbendingar eru um að kaupmáttaraukningin nú hafi ekki orðið til að auka misskiptingu eins og stundum getur gerst við hraða kaupmáttaraukningu, þvert á móti.

Hins vegar er mjög mikilvægt að gæta þess að engir hópar í samfélaginu verði útundan og efnahagsbatinn nýtist ekki hvað síst til að bæta stöðu þeirra sem standa höllum fæti en skapi þó um leið hvata til vinnu.

Ríkisstjórnin hefur þegar staðið við fyrirheit um að afnema þær skerðingar sem eldri borgarar og öryrkjar voru látnir sæta um mitt ár 2009. Framlög til félagsmála eru nú meiri en þau hafa nokkurn tímann verið í sögu landsins. -Hafa aukist verulega frá því að ríkisstjórnin tók við. Ég geri þó ekki lítið úr því að enn er brýn þörf víða og að því er hugað við þá fjárlagavinnu sem nú fer fram.

Það hefur mikið verið rætt um heilbrigðismál að undanförunu en þar hefur athyglin að miklu leyti beinst að Landsspítalanum og stöðu hans.

Þar birtast nú afleiðingarnar af gríðarlegum niðurskurði á síðasta kjörtímabili.

Síðasta ríkisstjórn skar niður framlög til spítalans um hátt í 20% frá því sem þau voru árið 2008. 20% er gríðarlega mikið þar sem kostnaður er að mestu leyti fastur kostnaður, einkum laun.

Á sama tíma var ríkissjóður rekinn með tug- og hundruða milljarða halla og fyrirheit gefin um gríðarlegar lántökur til að greiða skuldir fjármálafyrirtækja.

Uppsafnaður niðurskurður upp á hátt í 30 milljarða á einu kjörtímabili hefur auðvitað áhrif. Þau áhrif sjáum við nú í fréttum á hverju kvöldi.

Fyrir nærri 30 milljarða má gera við mörg hús, skúra mörg gólf, laga margar lyftur, kaupa margar tölvur eða losna við marga maura. Ekki hefði verið úr vegi að leggja jafnmikið í að vekja athygli á vandanum á meðan á niðurskurðinum stóð og gert er nú þegar verulega er verið að bæta í og fjármagn til spítalans aukið.

En vandamál eru vissulega til staðar.

Á þeim þarf að taka og á þeim eru stjórnvöld að taka.

Við erum að komast í stöðu til að bæta í og halda áfram endurreisn heilbrigðiskerfisins.

Það er þó mikilvægt að ekki gleymist í þeirri umræðu allri að þótt Landsspítalinn sé gríðarlega mikilvæg stoð í heilbrigðiskerfinu er hann ekki heilbrigðiskerfið allt.

Það þarf líka að hafa hugfast að vandinn safnaðist upp víðar á niðurskurðararunum. Þótt heilbrigðisstofnanir á landsbyggðinni séu ekki með almannatengslafulltrúa til að koma daglega á framfæri fréttum af hinum ýmsu erfiðleikum má ekki gleyma því að þær stofnanir þurftu margar að sæta gríðarlega miklum niðurskurði.

Nú er gert ráð fyrir að á næsta ári verði framlög til Landsspítalans þau mestu sem þau hafa verið frá 2008, ekki aðeins í krónutölu heldur að raunvirði.

Það tekur tíma að vinna upp hinn gríðarlega niðurskurð síðasta kjörtímabils. En sú vinna er hafin og sá árangur sem þegar er byrjaður að skila sér vegna breyttrar stefnu í efnahagsmálum þýðir að við getum enn bætt í.

Eins og ég nefndi áðan stendur nú yfir vinna við fjárlög ársins 2015 og eftir helgi verða kynntar tillögur um breytingar vegna annarrar umræðu. Þar er að vænta góðra fréttu og ekki bara á sviði heilbrigðismála.

Sá agi sem ný ríkisstjórn innleiddi í ríkisfjármálunum er þegar byrjaður að skila sér.

Aukinn trúverðugleiki í ríkisfjármálum skilar sér meðal annars í lægri vaxtagreiðslum.

Ríkið skuldar um 1.500 milljarða króna.

Árlegar vaxtagreiðslur hafa numið um það bil tvöföldum rekstrarkostnaði Landsspítalans undanfarin ár.

Það er því augljóst að á þessum vanda verður að vinna og það er gert annars vegar með því að greiða niður skuldir og hins vegar með því að lækka vextina á þeim skuldum sem eftir standa.

Aukin trú á stjórn efnahagsmála er þegar byrjuð að lækka vextina og ýta undir fjárfestingu og verðmætasköpun og þar með auka tekjur ríkisins.

Afleiðingin er sú að við erum, einu og hálfu ári eftir að ríkisstjórnin tók við, komin í aðstöðu til að bæta enn í fjárlög sem þó fólu þegar í sér 40 milljarða endurgjöf til heimilanna miðað við álögur síðasta kjörtímabils (og þá er ekki tekið tillit til hraðari fjármögnunar vegna skuldaleiðréttingarinnar).

Nú í byrjun nýrrar viku munum við sjá að traustari stoðum verður rennt undir fjölmörg mikilvæg verkefni og stofnanir ríkisins.

Þannig munu heilbrigðis- og menntastofnanir fá aukin framlög en einnig aðrar grunnstoðir eins og Landhelgisgæslan og mikilvæg verkefni á borð við lýðheilsuáttak og byggðamál.

Öll þekkjum við umræðuna um breytingar á virðisaukaskattskerfinu og allir höfum við, framsóknarmenn, viljað fá vissu fyrir því að þær breytingar sem ráðist verður í muni örugglega bæta stöðu almennings, sérstaklega fólks með tekjur undir meðaltali.

Skattkerfisbreytingunum var ætlað að draga úr skattaundanskotum ekki hvað síst í virðisaukaskattskerfinu með því að, fækka undanþágum, leysa úr flækjum og minnka bilið milli skattþrepa.

Við framsóknarmenn settum það sem skilyrði að tryggt yrði að afleiðingin af aðgerðunum yrði sú að verðlag í landinu myndi lækka (og þar með vísitalan sem hefur áhrif á lánin) og að ráðstöfunartekjur allra hópa, en þó sérstaklega fólks með millitekjur og lágar tekjur, myndu aukast.

Að sjálfsögðu er það líka vilji samstarfsflokksins að ná þessum áhrifum og eftir helgi verða kynntar breytingar sem eiga að tryggja þessi markmið.

Þegar allt er talið á matvælavæð ekki að hækka vegna breytinganna um nema í mesta lagi um 1,4% og helst ekki neitt. Flestar vörur munu lækka í verði og nauðsynleg lyf alveg sérstaklega. Heildaráhrif breytinganna þýða að neysluskattar lækka verulega og, það sem er mikilvægast, áhrifin verða mest hjá þeim tekjulægstu.

Sé fólki skipt í tíu hópa eftir tekjum munu fjórir tekjulægstu hóparnir fá mestan ávinning af breytingunum.

Takist okkur svo að varðveita verðlagsstöðugleikann með kaupmáttarsamningum á vinnumarkaði getur kaupmáttur haldið áfram að vaxa hraðar á Íslandi en í nokkru öðru Evrópulandi og við tryggt að jöfnuður verði áfram einhver sá mesti í Evrópu en nú er Ísland það land þar sem fæstir eru undir lágtekjumörkum eða 12,7% en meðaltalið í Evrópusambandinu er 25%.

Hvers vegna er mikilvægt að hafa þetta hugfast og hvers vegna er mikilvægt að við tökum mið af þeim ótrúlega árangri sem hefur náðst og ræðum tækifærin sem bíða?

Það er ekki svo að við getum státað okkur af árangrinum og lagt svo hendur í skaut.

Nei, það er vegna þess að það hve staðan er góð þýðir að við getum gert enn betur.

Það að hagvöxtur og kaupmáttur aukist og atvinnuleysi sé jafnlítið og raun ber vitni sýnir okkur að við eigum að geta tekið á undantekningunum.

Það að við séum með lægsta hlutfall fátæks fólks í Evrópu segir okkur að við séum í aðstöðu til að lækka hlutfallið enn meira. Það sýnir okkur að við eigum ekki að sætta okkur við fátækt á Íslandi.

Þetta er ástæða þess að við eigum að meta þann mikla árangur sem getur náðst með skynsamlegu stjórnaritari ...svo að við vitum hversu miklu máli það skiptir að stjórna af skynsemi.

Það að viðurkenna hversu góð staðan er á Íslandi og hversu miklar framfarir hafa orðið felur ekki í sér að við sættum okkur við það sem vantar uppá, þvert á móti það minnir okkur á að við getum leyst vandamálin, við getum gert enn betur.

Þess vegna eigum við líka að hafa trú á tækifærum Íslands.

Forsenda þess að nýta tækifæri Íslands og efla kosti íslensks samfélags er að við trúum á landið og þá framtíð sem það getur skapað. Þjóð sem hefur ekki trú á sjálfri sér nær ekki árangri.

Árið 1938 gaf dagblaðið Tíminn út sérstakt blað í tilefni þess að 20 ár voru liðin frá því að Ísland varð fullvalda ríki. Þá hafði heimskreppa ríkt í átta ár og horfur í alþjóðamálum voru ógnvænlegar.

En blaðið var gefið út til að minna á þann gríðarlega árangur sem hafði náðst, þær stórtæku framfarir sem höfðu orðið á Íslandi frá því að landið varð sjálfstætt.

Þar er rakin hreint ótrúleg framfarasaga á erfiðum og viðsjárverðum tímum, saga framfara sem varð að raunveruleika vegna þess að þjóðin trúði á hugmyndina um sjálfstætt Ísland og óþrjótandi tækifæri þess.

Þeirri trú megum við aldrei glata, og það væri hrein fásinna að gera það nú, þegar við erum aftur að ná okkur á strik og höfum sýnt fram á árangur sem sker sig úr í Evrópu allri.

Þó eru þeir til, sem hafa hátt þessa dagana, sem trúa ekki á þessa hugmynd sem reyndist okkur svo vel á 20. öldinni.

Þetta eru þeir sem litu á fall fjármálakerfisins, bankahrunið, sem staðfestingu þess að hugmyndin hefði ekki gengið upp. Þeir töldu áfallið vera einhvers konar réttlætingu á sjálfum sér og því viðhorfi að Ísland væri og hefði alltaf verið vonlaust. Nú, sex árum seinna óttast þeir hins vegar að draumurinn um vonlausu Ísland sé að fjara út.

Viðbrögðin birtast oft sem furðuleg heift og því miður hefur þessi heift og neikvæðni fengið meiri athygli og verið meira ráðandi í umræðunni en eðlilegt, hvað þá æskilegt, getur talist.

Aldrei hefur verið jafn mikill munur á raunverulegri stöðu mála í íslensku samfélagi og framtíðarhorfum okkar góða lands og birtingarmynd stöðunnar í umræðu og væntingum um framtíðina.

Og þótt umræða um þjóðfélagsmál hafi oft verið óbilgjörn á Íslandi hefur hún líklega sjaldan eða aldrei náð því marki sem við sjáum nú.

Illmælgj, sleggjudómar og niðurrifstal hefur aldrei átt jafngreiða leið að almennri umræðu og nú.

Að mestu leyti verður þetta til hjá fámennum hópi fólks sem er alls ekki er lýsandi fyrir samfélagið en tíðarandinn er þó slíkur að þessi brenglaða sýn nær athyglinni og gefur tóninn fyrir umræðuna.

Það getur haft raunveruleg og mjög neikvæð áhrif fyrir samfélagið.

Nýlega var kynnt rannsókn Guðbjartar Guðjónsdóttur á högum Íslendinga sem flust hafa til Noregs á síðastliðnum árum og ástæður þess að þeir fluttu.

Það kemur ekki á óvart að margir fóru í leit að vinnu á meðan ekki urðu til ný störf á Íslandi og margir fóru til að bæta kjör sín en það sem vakti sérstaka athygli var hversu margir fóru vegna þess að það var orðið svo leiðinlegt og þrúgandi andrúmsloft á Íslandi.

Umræðan væri svo neikvæð og illskeytt.

Það er því spurning um þjóðarhag að við lærum að meta það sem er gott á Íslandi, viðhöldum trúnni á landið og framtíðina og temjum okkur að ræða samfélagsmálin af yfirvegun og með rökum.

Það eru nefnilega svo gríðarlega mikil tækifæri sem bíða okkar.

Búast má við mikilli uppbyggingu iðnaðar víða um land á næstu misserum, íslenskur sjávarútvegur skilar nú meiri verðmætum til samfélagsins en nokkurn tímann áður og nýjum lögum um stjórn fiskveiða er ætlað að veita greininni stöðugleika og virkja nýsköpunarmöguleika í sjávarútvegi en um leið tryggja hámarks samfélagslegan ávinning.

Landbúnaður, atvinnugrein framtíðarinnar eins og menn eru nú farnir að kalla það, getur vaxið mikið á komandi árum og aukin áhersla á rannsóknir og vísindi, auk nýrra hvata, mun gera það að verkum að enn fleiri nýsköpunarfyrirtæki munu spretta upp á Íslandi en á undanförunum árum.

En við höfum séð að stjórnarfarið skiptir miklu máli.

Með skynsamlegri nálgun eins og við lögðum upp með á flokksþinginu fyrir síðustu kosningar og í stjórnarsáttmálanum sem samþykktur var á miðstjórnarfundi hefur náðst ótrúlegur viðsnúningur.

Tugum milljarða er skilað til heimilanna í fjárlögum m.a. í formi lægri gjalda og skatta og aukinna stuðnings- og bótagreiðslna.

Verið er að bæta í framlög til heilbrigðis og félagsmála þ.a. þau hafa nú náð þeirri stöðu sem var á útgjaldaárunum miklu 2007 og 2008.

Ný störf verða til í landinu í stað þess að flytjast úr því, skuldir hafa verið leiðréttar og á sama tíma er Ísland rekið án halla, skuldir greiddar niður en ekki aukið við þær.

Þetta er gert með aukinni verðmætasköpun að hætti okkar framsóknarmanna, það hefur aftur verið tengt milli velferðar og verðmætasköpunar.

Við vitum öll að það er gríðarlega mikið verk óunnið. Við vitum að margt fólk stendur enn höllum fæti í íslensku samfélagi og við vitum að kjörin þurfa að batna meira.

En við vitum líka, og höfum séð, hvers konar árangri er hægt að ná með því að trúa að við séum í aðstöðu til að ná lengra, trúa að hægt sé að gera betur.

Þess vegna getum við leyft okkur að vera enn bjartsýnni á framhaldið en við vorum fyrir einu og hálfu ári síðan og þess vegna eigum við að leyfa okkur að gleðjast.

Ísland er frábært land, íslenska þjóðin er frábær þjóð og ef hún nýtir tækifærin og hefur trú á sér og því að framtíðin á Íslandi verði enn betri, þá verður hún það.